

Gezegensel sınırlar ve modern kurumsal kapitalizm perspektifinden kurumsal sürdürülebilirlik için ekolojik temeller

Ecological foundations for corporate sustainability from a planetary boundaries and modern corporate capitalism perspective

Orhan Elmacı

Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Türkiye, e-mail: oelmaci@gmail.com

Öz

Dünyanın doğal kaynaklarının ve ekosistemi endişe verici bir düzeyde bozulmuş ve bozulmaya devam etmektedir. Bu nedenledir ki kaynak kıtlığı kurumsal sürdürülebilirliğin önünde en önemli bir handicap olmaı, şirketler için en önemli gündem maddesidir. Şirketlerin Sürdürülebilirliğin sağlanması ise biyolojik çeşitlilik kaybını ve ekosistem düşüşünü durdurma, iklim değişikliğini azaltma ve çevre koşullarını daha genel olarak iyileştirmeyi gerekli kılmaktadır. Ancak bunu yapmak için işletme plan ve teşvikler günümüzde oldukça çok zayıf düzeydedir. Bu konuda ki sarmal, çevresel sorunların mevcut ekonomik paradigma da hala “dışsallıklar” olarak görülmesine rağmen, doğa insanlığın gelecekteki hayatta kalması için yönetim ve yatırım gerektiren temel doğal sermaye olarak görülmek yerine bozulmaya ve değerinin altında kalmaya devam etmektedir. Şirketlere daha sürdürülebilir iş kararları için belirli eylemler, hedefler veya ölçütler konusunda tavsiye ve rehberlik sağlayan birçok kaynak ve girişim bulunmakla birlikte bunların önemli bir kısmı sınırlı kaynaklar ve doğal sermaye bağlamında sürdürülebilirlik yerine “daha az etki” yi sürdürülebilir olmakla eş tutulmaktadır. Diğer yandan, Dünya Sisteminin holistik bir yapı olarak dikkate alınmadığından genellikle ekosistemlere ve yerel veya bölgesel düzeyde çevreye odaklanmalarına neden olmaktadır. Hangi iş eylemlerinin gerçekten sürdürülebilir olduğunu anlamak için yeni ve daha sofistike bir farkındalığa gereksinim olduğu tartışmasız bir gerçektir. Bu şekilde, çeşitli zorlukları ve özellikle Dünya Sisteminin bir bütün olarak istikrarsızlaşmasıyla ilişkili olanları ele alan çok faydalı çözümler sunabilen yaklaşımlara öncelik verilmesi kaçınılmazdır. Bize yalnızca ekosistemleri ve biyo çeşitliliği (doğal sermayemiz) yerel ve bölgesel ölçekte değil, aynı zamanda Dünya Sisteminin istikrarını yöneten gezegen sistemlerini iyileştirmek, eylemleri yönlendirmek için Gezegensel Sınırlar [(Planetary boundaries (PB))] çerçevesinde strateji ve eylem planlarının

Citation/Atf: ELMACI, O. (2024). Gezegensel sınırlar ve modern kurumsal kapitalizm perspektifinden kurumsal sürdürülebilirlik için ekolojik temeller. *Journal of Life Economics*. 11(3): 125-137, DOI: 10.15637/jlecon.2498

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Orhan Elmacı
E-mail: oelmaci@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

hazırlanması gerekmektedir. PB çerçevesini, özellikle tedarik zincirlerinde, kurumsal sürdürülebilirlik kararlarını bilgilendirmek için kullanmak, işletmelerin etkilerinin makro düzeydeki sonuçlarını anlamalarını sağlayacak ve bunları ele almak için belirli eylemlere odaklanmalarına yardımcı olacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı: kurumsal sürdürülebilirlik için ekolojik ve sistemik temellerin yeni bir paradigma ile daha bütüncü (holistic), tamamlayıcı (integrative), çevreci (ecological) ve güçlendirici (empowering). yeniden gözden geçirme ve çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) ile entegrasyonun sağlanması adına PB çerçevesinin değerini, zorlukları ve sınırlamalarıyla birlikte tanıtmak, PB çerçevesinin kurumsal bir bağlamda nasıl uygulanabileceğini ortaya koymak, PB çerçevesinin dayalı yenilikçi yaklaşımlar önerme ve şirketleri PB çerçeve gelişimine entegre etmek için bir sonraki kilometre taşlarını belirlemektir.

Anahtar kelimeler: Gezegenel Sınırlar, Süreklilik, Sürdürülebilirlik, Modern Kurumsal Kapitalizm, Kurumsal Sürdürülebilirlik.

JEL kodları: P10, Q56

Abstract

The world's natural resources and ecosystems have been and continue to be degraded at an alarming level. This is why resource scarcity is the most important obstacle to corporate sustainability and the most important agenda item for companies. Sustainability for companies requires stopping biodiversity loss and ecosystem decline, reducing climate change and improving environmental conditions more generally. However, the business plans and incentives to do this are currently very weak. The spiral in this regard is that although environmental problems are still seen as "externalities" in the current economic paradigm, nature continues to be degraded and undervalued instead of being seen as a basic natural capital that requires management and investment for the future survival of humanity. There are many resources and initiatives that provide advice and guidance to companies on specific actions, targets or metrics for more sustainable business decisions, but a significant number of them equate "less impact" with sustainability, rather than sustainability in the context of limited resources and natural capital. On the other hand, since they do not consider the Earth System as a holistic structure, they often focus on ecosystems and the environment at the local or regional level. It is an undeniable fact that a new and more sophisticated awareness is needed to understand which business actions are truly sustainable. In this way, it is inevitable to prioritize approaches that can offer very useful solutions that address various challenges, especially those related to the destabilization of the Earth System as a whole. We need to prepare strategies and action plans within the framework of Planetary Boundaries (PB) to guide actions, not only to improve ecosystems and biodiversity (our natural capital) at local and regional scales, but also to improve the planetary systems that govern the stability of the Earth System. Using the PB framework to inform corporate sustainability decisions, particularly in supply chains, will enable businesses to understand the macro-level implications of their impacts and help them focus on specific actions to address them.

The main objective of this study in this context is to review the ecological and systemic foundations for corporate sustainability with a new paradigm that is more holistic, integrative, ecological and empowering. and to ensure integration with environmental, social and governance (ESG). In this way, the value of the PB framework, along with its challenges and limitations is introduced. It can be demonstrated how the PB framework can be applied in a corporate context. Innovative approaches based on the PB framework is proposed and the next milestones for integrating companies into the PB framework development is identified.

Keywords: Planetary Boundaries, Continuity, Sustainability, Modern Corporate Capitalism, Corporate Sustainability.

JEL codes: P10, Q56

1. GİRİŞ

İnsanlığın yeryüzü üzerindeki varlığı ve faaliyetlerini sınırlı bir sistem olan gezegen çerçevesinde analiz etmeyi amaçlayan popüler modelleme çalışmaları, sonuçları itibarıyla geleceği bazen açık olarak bazen de alt metin olarak (Ekolojik Ayak İzi ve Gezegen Eşikleri çalışmalarında olduğu gibi) vurgulamaktalar. Bu modellere özellikle son 20 yılda küresel iklim değişikliğinin gelecekteki etkilerini çeşitli senaryoları içeren çalışmalar da eklenmiştir. Dünyada en çok kullanılan ve referans verilen üç gezegen modelleme çalışması (Büyümenin Sınırları [Limits To Growth], Ekolojik Ayak İzi [Ecological Footprint] ve Gezegen Eşikleri [Planetary Boundaries]). Sürdürülebilirlik literatüründe kritik referanslar haline geldi. (Rockström, J vd. 2009a. 472) Büyük Hızlanma anlatımının yanı sıra (Steffen vd. 2004) ve Antroposen kavramı (Crutzen ve Stoermer2021), gezegen sınırları kavramı çevre sorunlarına ilişkin hem bilimsel hem de popüler kelime dağarcığını değiştirdi. Tüm bu bilimsel çalışmalar da “Ok-sijen üretimi, tatlı su temini veya verimli toprak olmadan kaç tane şirket var olabilir? sorusuna yanıt aranır oldu. (Gladwin ve diğerleri, 1995: 875). Yanıtı aranan bu soru beraberinde kurumsal sürdürülebilirlik üzerine ekolojik analizlerden elde edilen verilerin daha da kötüleşen ve bazı durumlarda endişe verici boyutlara ulaşan gerçeğe de yüzleşmek durumunda kalındı. Bu gelişme de paradoksal gerçeğin nedeni sorgulanmasına neden oldu. Bu paradoksal gerçekler de ‘kurumsal yeşillendirmenin ekolojik sürdürülebilirliğe ne ölçüde katkıda bulunduğunu veya hiç katkıda bulunup bulunmadığının sorgulanmasını beraberinde getirdi. (Kallio ve Nordberg, 2006: 447). Bu nedenledir ki ekoloji, genellikle “biyolojik” nitelikli değil, “normatif nitelikli bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Ekolojik düşünceye göre ekolojik sorunlar, kesinlikle salt doğayla ilgili bir sorun olmayıp, insanlığın doğayla ilişkisindeki sorunlardır. Dolayısıyla, ekolojik sorunlar, aslında geçmişte feodalizmden kapitalizme, günümüzde ise kapitalizmden kurumsal kapitalizme evrilme sürecinde egemen bu sistem içersin de faaliyet gösteren şirketlerin pervasızca yarattıkları sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Birçok şirket son yıllarda, finansal krizlere rağ-

men çevresel tehditlere karşı reaktif olarak kurumsal proaktif iş stratejilerini uygulamaya koyma çabaları bulunmakla birlikte sorunları çözmeye yetersiz düzeydedir. Yine de sürdürülebilir ürün ve hizmetlere yönelik artan tüketici ve müşteri talebiyle birlikte, istenen düzeyde olmasa bile şirketler sürdürülebilir ürün tasarımı, geliştirme ve paketlemeye daha fazla yatırım yapmayı sürdürdüklerini yadsımamak gerekir. Bu şirketler, kaynaklar ve işletme modelleri üzerinde kısa ve uzun vadeli etkileri dikkate alan yeni iş modelleri için stratejik sürdürülebilir ürünleri birlikte yaratmak ve yeniden tasarlamak için, ESG ve sürdürülebilirliğe önemli ölçüde büyüklükte yatırımlar planlayarak tepkilerini göstermektedirler (Bawa vd., 2024: 6.). Bazı şirketler ise henüz iş süreçlerini makro ekolojik süreçlere ve sınır koşullarına yeterince entegrasyon sağlamamış olması bizlere vaktiyle çözdüğümüz havuz problemlerini anımsatmaktadır. Havuz hep dolmakta ancak kritik eşik aşımı da buna paralel daha çok yükselmektedir. (Hart ve Dowell, 2011).

Dünya Kaynakları Enstitüsü’nün (2005) Milenyum Ekosistem Değerlendirmesi, ekosistemlerin %60’ının önemli ölçüde bozulduğunu bildirdi (<https://www.millenniumassessment.org/documents/document.356.aspx.pdf>).

2007’de Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC, 2024) yaklaşan iklim krizinin beklenenden daha hızlı olduğu konusunda her yıl uyarılarına devam etmekte.

Küresel işletmelerin kirliliklerini belirlenmiş düzenleyici sınırları karşılayan miktarlarda sınırlandırdıklarını, ‘örnek çevre vatandaşları’ olarak övüldüklerini, ancak üretim uygulamalarının genellikle sömürücü ve sürdürülebilir olmadığını... ve hatta bazı ülkelerde suç teşkil ettiğini savunuyorlar! Örneğin, ‘ bir şirket sözcüsü, “sera gazı emisyonlarını yönetmeye kararlı” olduğunu ve dünyanın en büyük iki karbondioksit enjeksiyon projesini kullanarak karbonu yakalama ve depolama yollarına yatırım yaptığını söylerken, Bir diğer sözcü de iklim değişikliği için “çözümün bir parçası olmaya kararlı” olduklarını ve “yenilenebilir enerji kaynaklarına ve düşük karbonlu inovasyona yatırım yaptıklarını” deklare etmelerine rağmen bu şirketler hala toksik

maddeler kullanıyorlar ve yasaları ihlal ederek çevreyi her geçen gün sera gazlarıyla kirlletmeye ve yeşil suçlar işlemeye devam ediyorlar (Lynch ve Stretsky, 2003).

Dünya'nın çevresel sorunlarının çoğunun karmaşık, doğrusal olmayan fraktal hiyerarşi bir yapı içinde kompleksite olduğu göz önüne alındığında (Rockström vd., 2009a, 2009b), kurumsal sürdürülebilirlikteki firma odaklı eylemlerin, bu sistemik zorlukları kendi başlarına çözebilmesi olası değildir (Walker vd., 2009, 1997a: 134).

Bu çalışma kurumsal sürdürülebilirliğin Gezegensel Sınırlar çerçevesinde nasıl mümkün olabileceğini teori, model ve deneysel çalışma sonuçlarını analiz edilerek gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmayı hedeflemektedir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Gezegensel Sınırlar ve Modern Kurumsal Kapitalizm İlişkin Kavramsal / Kurumsal Çerçeve / Gerekseler ve Bağlantılı Konular, İkinci bölümde Kurumsal Sürdürülebilirlik kavramı, üçüncü bölümde Gezegensel Sınırlar ve Modern Kurumsal Kapitalizm perspektifinden kurumsal sürdürülebilirlik analiz edilmiştir. Son olarak kurumsal sürdürülebilirliğin bu yapı içerisinde teorik olarak ne kadar mümkün olabileceği literatürde ilişkilendirilen bu üç kavramın birlikteliği ele alınarak Kurumsal Sürdürülebilirlik için ekolojik temellere ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

2. GEZEGENSEL SINIRLAR VE MODERN KURUMSAL KAPİTALİZM İLİŞKİN KAVRAMSAL / KURUMSAL ÇERÇEVE / GEREKÇELER VE BAĞLANTILI KONULAR

2.1. Gezegensel Sınırlar [(Planetary boundaries (PB)]

Gezegensel Sınırlar (PB) kavramı, sosyal-ekolojik sistemler paradigmasının bir uzantısıdır; bu paradigma, tek başına bir sorunun -ister iklim değişikliği ister okyanus asitlenmesi ister biyolojik çeşitlilik kaybı olsun- izole bir şekilde yönetilemeyeceğini ve Dünya sisteminin durumundaki değişiklikler, karmaşık bir çevresel ve sosyal dinamikler örüntüsündeki bir dizi birbirine bağlı süreç tarafından belirlendiğini kabul eder.

Gezegensel sınırları dokuz kritik Dünya sistemi sürecine ve bunlarla ilişkili eşiklere dayanmaktadır: iklim değişikliği; biyolojik çeşitlilik kaybı oranı (karasal ve deniz); azot ve fosfor döngüsüne müdahale (büyük ölçüde yapay gübreler ve endüstriyel tarım uygulamaları nedeniyle); stratosferik ozon tükenmesi okyanus asitlenmesi, küresel tatlı su kullanımı, arazi kullanımındaki değişiklik, kimyasal kirlilik ve atmosferik aerosol yüklenmesidir. Bu süreçler birlikte somut ekolojik kısıtlamaları ifade eden bir sınır koşulları kümesi oluşturur. Bu sınırlardan üçü – biyolojik çeşitlilik kaybı oranı, azot döngüsü ve iklim değişikliği – hali hazırda aşılmıştır. Diğerleri, kara, deniz ve hava kütlelerinin devam eden çevresel bozulmasından doğrudan ve diğer süreçlerdeki değişikliklerden kaynaklanan ardışık sistemik etkilerden dolayı olarak yoğun bir baskı altındadır. (Chapini vd., 2009,236).

Tablo 1 Üç Gezegen modelinin sınır karakterlerinin ölçek açısından karşılaştırılması özetlemektedir. Ölçek, 'herhangi bir olguyu ölçmek ve incelemek için kullanılan mekansal, zamansal, niceliksel veya analitik boyutlar' olarak ve seviyeler ise 'bir ölçekte farklı konumlarda bulunan analiz birimleri' olarak tanımlanmaktadır (Cash vd., 2006: 2). İklim değişikliği, okyanus asitlenmesi ve stratosferik ozon, küresel ölçekte eşik etkileri gösteren veya gösterme olasılığı çok yüksek olan gezegensel ölçekli sınırlardır. Bu sınırlar geçilirse, Dünya sistemi başladığında toparlanmak çok zor veya olanaksız olacaktır.

Dünya çapındaki mevcut biyolojik çeşitlilik kaybı oranı devam ederse daha fazla ekosistem başarısızlığa uğramaya devam edecektir. Özellikle, bu yerel-bölgesel ölçekli süreçler biriktikçe, ilgili sistemlerin diğer rahatsızlıklardan (iklim şokları, hastalıklar) kurtulma yeteneği azalır. Ana Eşik Etkilerinin Operasyonel Göstergeleri Bilim insanları, gezegen sınırlarının mevcut ekolojik bilginin büyük bir kısmının küçük bir alt kümesi tarafından izlenebileceğini öne sürüyorlar.

Gezegensel Sınırlar süreçleri ve eşik seviyelerini belirleyen kontrol değişkenleri bu çalışmalarda (Rockström, vd., 2009a; Goldstein, vd., 2011). ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Diğer yandan ulusal sürdürülebilir kalkınmayı ölçmek için politika uygulamalarında yaygın olarak kullanılan 11

endekse ilişkin analizlerinde (Ekolojik Ayak İzi, Çevresel Savunmasızlık Endeksi Sürdürülebilir Ekonomik Refah Endeksi, Çevresel Ayarlı Yurtiçi Hasıla, Gerçek Tasarruf Endeksi veya Sürdürülebilir Ekonomik Refah Endeksi gibi), (Böhringer ve Jochem, 2007: 2-3) bu endekslerin geçerlilik ve güvenilirliğin temel bilimsel gereksinimlerini (yani normalleştirme, ağırlıklandırma ve toplama) yerine getirmede başarısız olduğu ve yüksek derecede keyfiliğe ortaya koyduğu sonucuna varmıştır.

Gezegensel kontrol değişkenlerinin ayrıştırılması, emisyon kaynaklarının ve ekosistem değişik-

liğin daha büyük coğrafi ve örgütsel analizi açısından gereklidir. Önemli bir soru şudur: Net gezegensel etkiye toplu olarak katkıda bulunan farklı coğrafyaları, endüstrileri ve firmaları nasıl atfederiz? Bu, ekolojistlerin kolayca erişemeyeceği ancak olası kurumsal faaliyetlerle ilgili olan bilgilerin gerekliliğidir.

2.2. Modern Kurumsal Kapitalizm

Endüstriyel kapitalizmin ve özellikle 1950'lerden sonra yaşama geçirilmeye başlanan küresel tüketim toplumunun gezegenin ekolojisi üzerindeki olumsuz etkileri 1960'lardan itibaren çevre ve ekolojist düşünce akımlarının temellini

Tablo 1. Üç Gezegen Modelinin sınır karakterlerinin ölçek açısından karşılaştırılması

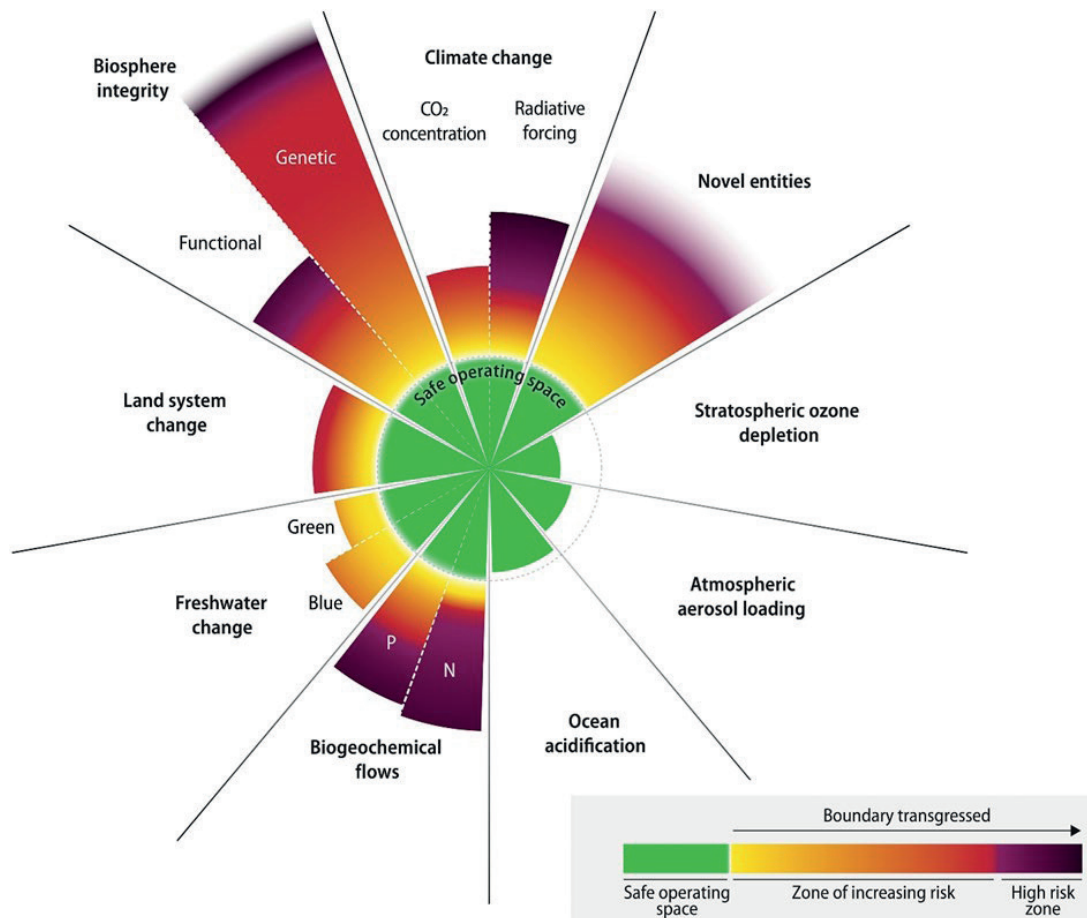
Büyümenin Sınırları	Ekolojik Ayakizi		Gezegen Eşikleri
Kurumsal Bağlam	Roma Kulübü (Uluslararası) ve MIT (ABD)	University of British Columbia (Kanada), Küresel Ayakizi Ağı (ABD)	Stockholm Resilience Center (İsveç)
Tarihsel Dönem ve Bağlam	1970'lerin başı (1968 sonrası ve çevre hareketlerinin ilk dönemleri, kirlilik kaygısı, resmi çevreciliğin kuruluşu)	1990'lar (neoliberal yönetim dönemi, küreselleşme, iklim değişikliği kaygısı)	2010'lar (Antroposen, ekonomik, ekolojik, siyasal ve toplumsal krizler dönemi)
Ele Alınan Değişkenler	<ul style="list-style-type: none"> İnsan Nüfusu Endüstriyel Çıktı (bağılantılı olarak: <ul style="list-style-type: none"> Gıda üretimi Kirlilik Yenilenemeyen Kaynakların Miktarı) 	<ul style="list-style-type: none"> Tüketimin ihtiyaç duyduğu üretken arazi, Gezegen üzerinde var olan üretken arazi (Açık/Fazla) 	<ul style="list-style-type: none"> İklim Değişikliği Okyanus Asitlenmesi Stratosferik Ozon Tabakası İncelmesi Biyosfer Bütünlüğü Biyojeokimyasal Döngüler Arazi Sistemlerinin Değişimi Atmosferik Aerosol Yüklenmesi Tatlı Su Kullanımı Yeni Varlıklar
Zamansal Yaklaşım	Geleceğe Dönük (2100 yılına kadar)	Retrospektif-Tarihsel Veri (1961'den itibaren hesaplamamın yapıldığı ann bir kaç yıl öncesine kadar)	Anlık durum (2009, 2015,...)
Coğrafi Düzeyler ve Alanlar	Küresel düzey, Fiziksel, Ekonomik ve Beşeri Coğrafya	Küresel ve Ulusal düzey, Fiziksel ve Ekonomik Coğrafya	Küresel ve Bölgesel/Yerel düzey, Fiziksel coğrafya
Uyarlanabilirlik	Ülkeler ve sektörler bazında yorumlanabilir	Yerel, Kurumsal, Bireysel bazda hesaplamalar yapılabilir	Sektörel ve bölgesel bazda yorumlanabilir
Güncellemeler	20. ve 30. yıl (artık güncellenmiyor)		Her

Kaynak: Akyüz, 2021: 277-278

oluşturmuştur. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası sanayi kapitalizminin kitlesel üretim, kitlesel tüketim ve hatta kitlesel işgücü kullanımına dayalı üretim örgütlenmesi modeli olan Fordizm, üretimle birlikte endüstrinin tüketim mallarının kitlesel üretimi için yeniden yapılanması, bütün bu üretimin satış ve pazarlanması için gereksinim duyulan altyapının inşası ve emek gücünün hızla kırlardan kentlere aktarılması bir yandan ekonomik büyümeyi ve insan nüfusunu hızla artırırken öte yandan gezegenin peyzajını daha önce görülmemiş bir hızda değiştirmeye, ürettiği toksik atıkların kontrolsüz bir şekilde yaşam alanlarına verilmesiyle de ciddi ekolojik tahribata ve sağlık sorunlarına yol açmıştır. Ancak sonradan "Büyük İvmelenme" adı verilen bu dönemin ekosistemlere ve insan sağlığına yerel düzeydeki etkilerini incelemenin ötesine geçen ilk bilimsel modelleme çalışması 1972 yılında "Büyümenin Sınırları" başlığıyla yayımlandı (Meadows vd, 1972) ve doğmakta olan yeşil hareketin argümanlarının bilgi altyapısını oluştur-

du. Döneminde çok tartışma yaratan çalışmanın güncellemeleri yapılsa ve yankısı hala sürse de sonraki dönemlerde insan faaliyetlerinin gezegene ve ekolojik sisteme etkisini farklı açılardan inceleyen başka modelleme çalışmaları da ortaya çıktı. Bunlardan en çok bilinen ve atıfta bulunan ikisi 1990'larda geliştirilen Ekolojik Ayakizi (Wackernagel ve Rees, 1998) ve ilk versiyonu 2009'da yayımlanan Gezegen Eşikleri (Rockström ve diğerleri, 2009b) başlıklı çalışmalardır. Çalışmaların her üçü de Dünyayı güneş kaynaklı enerji giriş ve çıkışı açısından açık, madde giriş-çıkışının ise ihmal edilebilir düzeyde olduğu bir yarı açık sistem olarak ele almakta ve modellemelerinde sistem dinamiği ilkelerini uygulamaktadır. Bunun dışında her bir modelin üretildiği dönem ve bağlam, ekolojik kaygıların yeni bir aşamaya ulaşmış olduğu zamanlara denk düşmesi ve ortaya çıkan bu olumsuzlukları önlemenin ancak kompleks-kaotik düşünce sistemi çerçevesinde holistik (bütüncül) bir yaklaşımla ele alınması gerekliliğini ortaya koydu.

Şekil 1. The Earth's Planetary Boundaries

Kaynak: Rockström et al., 2009a.

3. KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Kurumsal sürdürülebilirlik, ilk olarak, küresel şirketlerin çevre sorunları içinde oynadıkları kritik roller içinde dile getirilirken (Shrivastava, 1995: 936) daha sonraları ilgili şirketlerin doğal çevre arasındaki yaygın ideolojik kopukluk hakkında endişeler dile getirilmeye başlandı (Shrivastava, 1994: 937). Ve daha sonraları şirketlerin finansal ve rekabetçi performansının giderek Dünya ekolojik sisteminin durumuna bağımlı hale geleceğini kabul edildi (Hart, 1995). Bu, kurumsal sürdürülebilirlik konusunda daha fazla çalışma için bir kilometre taşı oldu. Daha sonra kurumsal sürdürülebilirlik sistemik analizinin ekolojiden gelen iç görüşleri entegre edilmesi gerektiği daha fazla kabul görmeye başladı. Ekosistem işleyişinin ölçümlerini kurumsal sürdürülebilirlik çalışmalarına nasıl entegre edebilirdi? Hangi ölçümler? Dahası, örtük ancak belirtilmemiş bir hedef, ekosistemlerin göreceli istikrarını yalnızca küçük bir sistemsel değişiklikte nasıl korunabilirdi? Bu, (Starik ve Rands,1995: 909) tarafından sunulan sürdürülebilirliğin temel tanımında özetlendi Academy of Management Review'daki (Starik ve Rands, 1995) ve Academy of Management Journal'daki (Starik ve Marcus, 2000) "ekolojik sürdürülebilirlik, bir veya daha fazla varlığın, bireysel veya kolektif olarak, uzun zaman dilimleri boyunca (değişmeden veya gelişmiş biçimlerde) var olma ve gelişme yetene-

ğidir"; bu tanımda: Uzun zaman dilimi nedir? Gelişme nasıl tanımlanır? Hangi düzeylerde değişime izin verilir? Sistem hangi odak ölçeğinde etkileniyor? Sorularının tam bir yanıtını vermek zordu, hatta olanaksızdı. Çünkü ekosistem teorisindeki gelişmeyle çelişkiydi. Sürdürülebilirlik kavramı, küresel boyuttan, ulusal, bölgesel ve organizasyonel düzeyde hedeflenen ve uygulanan bir kavram haline geldi. Şirket çıkarlarının toplumsal çıkarlar ile çatışmadığı, ekonomik ve kâr odaklı bakış açısının yanında sosyal ve çevresel konuların da şirketlerin sorumluluğu haline geldiği yeni bir dünya düzenine evrildi ve BM, AB ve OECD gibi uluslararası oluşumlar bu konuda hedefler, politikalar belirlemeye başladılar. Bu gelişimler sonucunda uluslararası kuruluşlar tarafından sürdürülebilirlik hedefleri belirlenmeye, standartları oluşturulmaya başlandı.

Kurumsal sürdürülebilirlik muhasebe ve finans literatürüne, kurumsal raporun 'sürdürülebilirliği' açık bir varış noktası veya ölçülebilir sınırları olmayan bir "yolculuk" konseptiyle ayrı bir akım olarak ortaya çıktı (Hoffman, 2011). çünkü kurumsal "sürdürülebilirlik hesapları" (çoğunlukla kurumsal çevresel ve sosyal raporlar biçiminde) sürdürülebilirlikle çok az ilgisi vardı veya hiçbir ilgisi yoktu (Milne vd., 2008, 2009).

Tablo 2. Kurumsal sürdürülebilirliğin 33 tanımından oluşan kronolojik liste

Yazar	Tanım
John Elkington	İşletmelerin sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflerini dengeleme çabası.
Giles Atkinson	İşletmelerin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğu veya onu engellediği fikrine bağlı olarak, işletmenin neden olduğu dış etkiler ile ilgili yapılan maliyet muhasebesi.
Pratima Bansal Kendall Roth	İşletmelerin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlayan bir dizi kurumsal girişim.
Thomas Dyllick Kai Hockerts	İşletmelerin birincil ve ikincil paydaşlarının ihtiyaçlarını, gelecekteki paydaşların ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılamak.
Karina Funk	Sürdürülebilir bir organizasyon, nitelikleri ve faaliyetleri, tüm paydaşları için "arzu edilen bir gelecek durumu" sağlamak üzere tasarlanmış bir organizasyondur.
Stuart L. Hart Mark B. Milstein	Sürdürülebilir bir organizasyon, sosyal, ekonomik ve çevresel faydayı aynı anda sağlayarak sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunur. Sürdürülebilir kalkınma, insani gelişmeyi kapsayıcı, adil, ihtiyatlı ve güvenli bir şekilde gerçekleştirme sürecidir.
R. Scott Marshall Darrell Brown	"İdeal" bir sürdürülebilir organizasyon, doğal kaynakları, bu kaynakların yenilenme, geri dönüşüm hızlarından daha hızlı bir şekilde kullanmayacaktır.

4.GEZEGENSEL SINIRLAR VE MODERN KURUMSAL KAPİTALİZM PERSPEKTİFİNDEN KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Kurumsal sürdürülebilirlik üzerine yapılan literatür, gezegensel bir perspektiften genişlik ve derinlik açısından eşitsizdir ve kurumsal sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmaların yalnızca nispeten küçük bir alt kümesi, kurumsal sürdürülebilirlik politikalarının ve uygulamalarının çeşitli sınır süreçlerini nasıl etkilediğini nicel olarak ölçmeye çalışmaktadır (bkz. Tablo 5)

Firmaların gezegensel sorunların ‘adil paylarını’ belirlemeleri ve azaltma ve eylem için bireysel hedefler koymaları gerektiğini öne sürmek de caziptir. Örneğin, ‘Bu dokuz boyutun her birinde bireysel bir organizasyon için ‘doğru’ hedef veya maksimum seviye nedir?’ Gezegensel sınır sorumluluğunun bireysel firmalara indirilmesi prensipte cazip olsa da, dokuz sınır sürecinin kümülatif, kolektif ve birbiriyle ilişkili doğası açısından pratik karmaşıklıklarla karşı karşıyadır (Nilsson ve Persson, 2012). Bunlar küresel ortakları etkileyen ortak sorunlar olduğundan

Tablo 3. Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramının Tanımları – *devamı*

Yazar	Tanım
Marcel van Marrevijk	Genel olarak, kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk, çevresel ve sosyal kaygıların ticari faaliyet ve paydaş etkileşimlere dahil edildiğini gösteren “gönüllü” işletme faaliyetlerine atıfta bulunur.
Mel Wilson	Kurumsal büyüme ve karlılığın önemli olduğunu kabul eden yeni ve gelişmekte olan bir kurumsal yönetim paradigması, aynı zamanda işletmenin özellikle sürdürülebilir kalkınma – çevre koruma, sosyal adalet – eşitlik ve ekonomik kalkınma ile ilgili olan toplumsal hedefleri takip etmesini gerektirir.
Frank Figge Tobias Hahn	Kurumsal sürdürülebilirlik, bir işletmenin sürdürülebilirliğin üç boyutuna (çevresel, sosyal ve ekonomik) katkıda bulunma etkinliği ile diğer işletmelere göre kaynakları kullanma verimliliğidir.
Ulrich Steger	Mevzuatlara uygunluğun ötesinde ve ekonomik bir nedeni, bir ticari gereksesi olan çevresel ve sosyal faaliyet sayısı.
Pratima Bansal	Kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik bütünlük, sosyal eşitlik ve çevresel bütünlük ilkelerini ürünlere, politikalara ve uygulamalara aynı anda entegre etmek anlamına gelir.
Oliver Salzman, Aileen Ionescu – Somers Ulrich Steger	Bir organizasyonun birincil ve ikincil faaliyetleri sonucu ortaya çıkan çevresel ve sosyal sorunlara stratejik ve kar odaklı bir yaklaşımdır.
Reinhard Steurer Markus Langer Astrid Konrad Andre Martinuzzi	Gelecekte gereksinim duyulabilecek beşerî ve doğal kaynakları koruyan, korurken geliştiren iş stratejileri ve faaliyetleri.
Francisco Székely Marianna Knirsch	Kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik büyümeyi, hissedar değerini, prestiji, kurumsal itibarı, müşteri ilişkilerini, ürün/hizmetlerin kalitesini sürdürmeyi ve artırmayı, ayrıca etik iş uygulamalarını benimsemeyi ve sürdürmeyi, sürdürülebilir işler yaratmayı, tüm paydaşlar için değer yaratmayı içerir.
Donald O. Neubaum Shaker A. Zahra	Bir işletmenin, paydaşlarının beklentilerini etkin bir şekilde karşılayarak zaman içinde büyümesini destekleme yeteneği.
Sally Russell Nardia Haigh Andrew Griffiths	Uzun vadeli ekonomik performans için çalışmak, çevre için olumlu etkiler yaratacak faaliyetlerde bulunmak, toplumu desteklemek ve tüm bunları bir arada gerçekleştirmek için bütünsel bir yaklaşım belirlemek.
Tobias Hahn Frank Figge	İşletmenin uzun vadeli refahını elde etmek veya toplumun ve insanlığın uzun vadeli refahına katkıda bulunmak için çevresel, sosyal ve ekonomik hedeflerin peşinden koşmak.
Michael E. Porter Mark R. Kramer	Bir işletmenin rekabet gücünü artırırken aynı zamanda faaliyet gösterdiği toplumdaki ekonomik ve sosyal koşulları iyileştiren politika ve uygulamalar.
Rodrigo Lozano	Günümüzün ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarını içeren sürdürülebilirlik dengelerine ve bunların zaman boyutunda ve zaman boyutundaki ilişkilerine katkıda bulunmaya çalışan kurumsal faaliyetler.

(Hardin, 1968; Ostrom vd 1999), bireysel firmalar sorunu izole bir şekilde etkili bir şekilde çözecek anlamlı bireysel hedefler kolayca belirlemezler (ancak bu tür hedef belirleme, dikkati ve eylemi öncelikli alanlara odaklama ve öncüleri belirleme açısından 'topu yuvarlamaya' başlar).

Gezegensel Sınır eşiklerinin ayrıştırılması gerekir anlamlı şekillerde bir araya getirilmiştir ve bu, doğası gereği çok disiplinli olan gelecekteki araştırmalar için kritik bir alandır. Sektörel

ve firma düzeyindeki azaltma hedeflerinin ortak olarak geliştirilmesi ve uygulanması gerekir, bazı hedefler muhtemelen küresel toplam düzeyde kalırken, diğerleri (biyolojik çeşitlilik kaybı oranı veya azot döngüsü üzerindeki etkiler gibi) aktörler ve coğrafi bölgeler arasında sorun kaydırmasını önlemek için bölgesel ve/veya yerel düzeyde kolektif hedefler gerektirir. Yüksek paylaşımı sorununu ele almak zaman alacaktır ve hesap verebilirlik ve gönüllü endüstri eylemi-

Tablo 4. Tablo 2. Kurumsal sürdürülebilirliğin 33 tanımından oluşan kronolojik liste– *devamı*

Yazar	Tanım
Mike Valente	Sürdürülebilirliğe ilişkin proaktif yönelime doğru bir yaklaşım. İşletmelerin "birleşik ağ ve sistem olarak çalışan sosyal, ekolojik ve ekonomik paydaşlarla birlikte koordineli yaklaşımlar" kullanarak sosyal, ekonomik ve ekolojik sistemleri birbirine bağlamanın yollarını bulması gerekir.
Markus J. Milne Rob Gray	Bir organizasyonun ekonomik, çevresel ve sosyal performans göstergelerini yönetim ve raporlama süreçlerine dahil etmek.
Stefan Schaltegger, Markus Beckmann Erik G. Hansen	Bir işletmenin ekolojik, sosyal ve ekonomik zorlukların başarılı olarak gerçekleştirilmesi ve bunların pazara entegrasyonu.
Pratima Bansal Mark R. DesJardine	İşletmelerin kendi (veya başkalarının) gelecekteki ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden kısa vadeli finansal ihtiyaçlarına cevap verme yeteneği.
Suzanne Benn Melissa Edwards Tim Williams	Sürdürülebilir organizasyonlar şu faaliyetlerde bulunur: a. Organizasyonların sosyal olarak faydalı ömrünü uzatmak, b. Gezegenin, biyosferin yaşanabilir oluşunu sürdürme ve yenileme ve tüm canlı türlerini koruma yeteneğini geliştirmek, c. Toplumun kendini sürdürme ve temel sorunlarını çözme yeteneğini geliştirmek ve d. İnsanlığın şimdiki ve gelecek nesilleri için iyi bir refah düzeyini sürdürmek.
Robert G. Eccles Ioannis Ioannou George Serafeim	Kurumsal politikaların benimsenmesi yoluyla sosyal ve çevresel konuları bir işletmenin stratejisine ve iş modeline entegre etmek.
Tobias Hahn Lutz Preuss Jonatan Pinkse Frank Figge	Bir işletmenin sosyal ve çevresel kaygılarının ticari faaliyetlerin ve paydaşlarla olan etkileşimlerine dahil edildiğini gösteren uygulamalara atıfta bulunan bir kavramdır.
Sanjay Sharma	Bir işletmenin uzun vadeli finansal, sosyal ve çevresel performansından ödün vermeden kısa vadeli finansal, sosyal ve çevresel performansının elde edilmesidir.
Marie Pavlákova Dočekalová Alena Kocmanová	Sürdürülebilirlik ile ilgili faaliyetlerine ve stratejilerine entegre ederek işletmelerin uzun vadeli faydalar elde etmesi için anahtar bir kavramdır.
Thomas Dyllick Katrin Muff	İnsanlık ve gezegen için kritik olan alanlarda nasıl kayda değer olumlu bir etki yaratabileceğini anlayan bir organizasyonun yaptığı uygulamalardır.
Stefan Schaltegger Erik G. Hansen Florian Lüdake – Freund	Sürdürülebilirlik yönetimi, organizasyonları, sistemin sınırları içinde, ekonominin ve toplumun sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunacak şekilde dönüştürmek için sosyal, çevresel ve ekonomik konuları bütünsel bir şekilde ele alan yaklaşımları ifade eder.
Antony Upward Peter H. Jones	Sürdürülebilir bir işletme, değer zinciri boyunca pozitif çevresel, sosyal ve ekonomik değer yaratan, böylece insan ve diğerlerinin yaşamının bu gezegende sonsuza kadar gelişebilme ihtimalini sürdüren bir organizasyondur. Böyle bir işletme zarar vermeden çevreyi yenilerken finansal açıdan sürdürülebilir sosyal fayda da yaratır.

nin etkinliği konularına aynı anda değinilmesi gerekir (King ve Lenox, 2000, 2002). İlgili ve kritik bir küresel yönetim sorunu, bireysel firmaların ve firma koleksiyonlarının yerel, ulusal ve küresel ölçeklerde etkileşime girmesine izin veren uygun kurumların eksikliğidir. Bu nedenle Gezegensel Sınırlar çerçevesi küresel yönetimde daha pratik deneylere ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır; (Walker vd,2009). Bu tür kolektif eylem sorunlarını ele almak için çeşitli toplumsal kurumlar oluşturulmuş olsa da (Ostrom ve diğerleri, 1999), ortak mallarla ilgili yönetim sorunları devam etmektedir (Dietz ve diğerleri,

2003; Walker ve diğerleri, 2009). Çerçeve, üst düzey yöneticileri Dünya Ekonomik Forumu veya Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi gibi iş ve ekonomi gruplarının gezegensel sınırlarımızın daha iyi yönetilmesine nasıl ve ne şekilde katkıda bulunabileceğini düşünmeye teşvik etmektedir

Tablo 5. Gezegensel sınır süreçleriyle ilgili kurumsal sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalara genel bakış Sürdürülebilirliğin Tarihsel Gelişimi

	Açıklama
Stockholm Konferansı (1972)	Bu konferans Stockholm’de gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerin kalkınmaya dair tasarladıkları ve uyguladıkları faaliyetlerin doğal sistemler üzerindeki etkileri sonucu oluşan endişeleri ile gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaya dair ihtiyaç duydukları düzenlemeler olarak sürdürülebilir kalkınma konusu gündeme gelmiştir.
Brundtland Raporu (1987)	Bu rapor Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1987 yılında yayımlanmıştır. Bu raporda sürdürülebilir kalkınma kavramı “sonraki toplumların ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden taviz vermeden şimdiki toplumların ihtiyaçlarının karşılanması” olarak tanımlanmıştır.
Rio Zirvesi (1992)	Rio De Janerio şehrinde gerçekleşmiş olan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, iklim değişikliği ve çevre ile ilgili sorunların ve kaygıların konulduğu en önemli etkinlik olarak kabul görmüştür. Bu etkinlikte canlı çeşitliliği, iklim değişikliği ve çölleşme problemleri ile ilgili yapılması gereken mücadelenin yer verildiği sözleşmeler imzalanmıştır.
Kyoto Protokolü (1997)	BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Japonya’da Kyoto şehrinde imzalanmıştır. Bu sözleşmeyi imzalayan bütün ülkeler sera gazı salınımlarını en aza indireceklerini taahhüt etmişlerdir. Bu protokole Türkiye 2009 yılında dahil olmuştur.
Küresel Raporlama Girişimi (GRI) (1997)	Küresel Raporlama Girişimi 1997 yılında işletmelerin gerçekleştirmekte oldukları faaliyetlerin ekonomik, çevresel ve sosyal sonuçlarını şeffaf bir şekilde paylaşmak için araç olarak kullandıkları Sürdürülebilirlik Raporlaması Rehberi’ni yayınlamıştır. GRI, işletmelerin sürdürülebilir uygulamalarını halkla paylaşabilmeleri ve itibarlarını güçlendirebilmeleri için sürdürülebilirlik raporlaması yapmalarını teşvik etmektedir.
BM Küresel İlkeler Sözleşmesi (2000)	Bu sözleşmeye katılan ülkeler, şirketler, sivil toplum kuruluşları BM tarafından hazırlanmış olan 10 evrensel ilkenin yerine getirilebilmesi için iyi uygulamalar tasarlayıp yerine getirmektedir. Amaç, evrensel kalkınma kültürünün dünyanın her kesimi tarafından benimsenmesidir. Türkiye Borsa İstanbul 2005 yılında bu sözleşmeyi desteklemeye başlamıştır.

Kaynak: Langenhove Luk Van, Iglesias, Sol, December 2012 Asem outlook report 2012 Foresight is 20/20 Scenario Building for Policy Analysis and Strategy Development,97-98.See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/237079050>

5. SONUÇ

Gezegensel Sınırlar [(Planetary boundaries (PB)]'ın ihlali toplum ve insanlık için ciddi sonuçlar doğururken eş zamanlı olarak da işletmeler için de maliyet artışları, kaynak kıtlığı ve tedarik zinciri güvensizliği de dahil olmak üzere iş kesintileri gibi çok önemli riskler taşımaktadır. Her geçen gün artan bu risklere yenileri eklenmektedir. Potansiyel riskler dramatik tedarik zinciri kesintileri, değişen pazarlar, yeni ve kapsamlı düzenleyici uyumluluklar, artan maliyetler ve artan hammadde kıtlığı zaman içinde dahil olması olası görülmektedir. Bu riskler genellikle iklim değişikliğinin etkileri bağlamında kabul edilmiş olsa da, küresel süreçler üzerindeki diğer etkilerden de kaynaklandığını anlamak ve gerekli önlemleri geç olmadan bugünden almak çok önemli. PB'de her geçen gün risk düzeyinin artması Gezegensel Sınırların kompleks bir sistem olduğunun da bir göstergesidir. Mekanik olmayan dinamik Gezegensel Sınır Eşikleri birbirleriyle fraktal hiyerarşi oluşturduklarından her bir eşik öteki eşikle olan ilişkisine göre dairesel bir permütasyonla her geçen gün artan oranda büyümektedir. Diğer bir deyişle Gezegensel Sınırlar içerisinde var olan eşikler arasındaki etkileşimler kompleks ve kestirilemez sonuçlar doğurmaktadır.

Gezegensel Sınırların düzenleyici ilkesi, dayandığı eşikler arasındaki etkileşimler ya da ilişkililerdir. Gelecek çalışmalar için bu ilişkilerin en önemli hipotezlerini aşağıda ki gibi belirlemek mümkün:

i-PB çerçevesi, stratejik risklerin birbirine bağıtıcı güçleri hakkında şirketlerin temel değişkenler etrafındaki eylemleri azaltmaya odaklanmaları için kritik bilgiler ve bakış açısı sağlamaktadır.

ii-PB'leri aşmak, maliyet artışlarına, kaynak kıtlığına ve tedarik zinciri güvensizliği de dahil olmak üzere iş kesintilerine neden olacaktır

iii-PB çerçevesi, şirketlere Dünya Sistemi üzerindeki etkilerini değerlendirmeleri için bir yaklaşım sunar

iv-PB'lerin, şirketlerin faaliyet gösterdikleri ölçeklerde pratik olarak kullanabilmeleri için eri-

şilebilir hale getirilmesi gerekir

PB çerçevesinin şirketler için yararlı olması için, iş faaliyetleriyle alakalı ölçeklere uygulanabilir olması gerekir. İlk adım, PB'leri "küçültmek" ve bunların bir şirketin faaliyet gösterdiği ölçekler dahilinde riskin tanımlanmasıyla, anlama düzeyinde belirsizliğin azaltılması ve sorunun çözülmesine yardımcı olabilecektir. Başka bir yaklaşım, daha yerel ölçeklerdeki iş faaliyetlerinin etkilerinin küresel bağlama çevrildiği "yük-seltme"dir. PB 'leri farklı coğrafi ölçeklere göre çözüm üretmek mümkün değildir. Bunun yerine holistik (bütüncül) bir yaklaşımın geliştirilmesi gerekir. Bölgesel ve yerel düzeylerde eylemlere ve etkilere sınır (veya hedef) koymak ve küçültmek sadece palyatif bir yaklaşımdır. Çünkü PB çerçevesinin yapısının arkasındaki bilim, küresel düzeyde bir bütün olarak Dünya Sistemine dayanmaktadır. PB süreçlerinin çoğu küreselden bölgeye veya yerele kolayca ölçeklenebilir değildir. Süreçler, yerel ve bölgesel düzeylerde ekosistem yönetimi için hali hazırda mevcut olan yöntemleri ve yaklaşımları tamamlamak (değiştirmek için değil) üzere tasarlanmıştır.

Şirketlerin modern ekonomiler ve toplumlar içindeki merkezi konumu nedeniyle, çokuluslu şirketler uzun zamandır çevresel bozulmanın önemli kaynakları olarak kavramsallaştırılmıştır (Hart, 1995). Yine de kurumsal sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalar Dünya sistemlerinin gerileyen durumundan kopuk kalmaya devam etmektedir. Ortakların trajedisi'ni etkili bir şekilde ele almak için, Şirket sürdürülebilirlik stratejilerini yeniden tasarlayın ve gezegensel sınırları önceliklendirin ve ele alın. Zaten ihlal edilmiş olan PB'lerle nasıl başa çıkılacağını ve PB sorununu çözmek için sektör genelinde yaklaşımlar geliştirmek için sektörler arası iş birliği gereklidir.

Son olarak, özellikle, kurumlar arası dinamiklerin ve kurumsal yönetim yapılarının firma davranışını farklı ölçeklerde Dünya ekosistem işlevine ilişkin nasıl ilişkilendirileceğine dair yeterli veri kümelerine ve göstergelere (gözlemlenen ekosistem değişiminin uydu verilerine erişme ve bunları analiz etme yeteneği dahil) sahip değil ve bu nedenle de tek bir standart ölçek yok. Bu kapsayıcı standart ölçek vakit geçirmeden küre-

sel bazda ve PB çerçevesinde geliştirmek ve uygulamaya koymak tüm insanlık için bir kilometre taşı olacaktır.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, A. A. (2021). Ekolojik Gezegen Modellemeleri ve Anlam Dünyası Olarak Geleceğin Coğrafyası, *Reflektif Journal of Social Sciences*, 2(2)

BAWA, P. E. & KNICKLE, K. (January 2024) Green Quadrant: ESG and Sustainability Consulting, <https://www.millenniumassessment.org/documents/document.356.aspx.pdf>

BÖHRINGERA, C. & JOCHEMC, P.E.P. (2007), Measuring the Immeasurable — A Survey of Sustainability Indices, *Ecological Economics*, 63(1), 1-8.

CASH, D.W. vd. (2006). Scale and Cross-Scale Dynamics: Governance and Information in a Multilevel World. *Ecol. Soc.* 11, Article 8. <https://shorturl.at/bJwAs>

CHAPIN, F. S. vd. (2000). Consequences of changing biotic diversity. *Nature* 405:234–242. <https://www.nature.com/articles/35012241>

ELMACI, O. & EMRE, Ş. (2021). *Sürdürülebilirlik Performansını Değerlendirme Ölçeği*, Ankara: Gazi Kitabevi

GLADWIN, T.N., KENNELY, J.J. KRAUSE, T. (1995) Shifting Paradigms For Sustainable Development: Implications For Management Theory And Research, *Academy of Management Review*, 1995, 20(4).

FİDANOĞLU, A. (2021). Kurumsal Sürdürülebilirlik Oryantasyonunun İşletme Performansına Etkisinde Sürdürülebilir Tedarik ve Ürün Tasarımının Aracılık ile Tedarikçilerle Entegrasyonun Düzenleyici Rolü, (Basılmamış Doktora Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.

GLADWIN, T.N., KENNELY, J. J. & KRAUSE, T. (1995). Shifting Paradigms For Sustainable Development: Implications For Management Theory and Research, *Academy of Management Review*, 20(4).

HART, S. L. (1995). A natural-resource based view of the firm. *Academy of Management Review*, 20, 986–1014.

HART, S. L. & DOWELL, G. (2011). A natural-resource-based view of the firm: fifteen years after. *Journal of Management*, 37(5), 1464-1479.

HARDIN, G. (1968). The Tragedy of the Commons.

Science, 162, 1243–8.

HOFFMAN, A. J. (2011). Thirty-five years of research on business and the natural environment. Part 1: a statistical synopsis. Available at: <http://oneaomonline.blogspot.com/2011/07/thirty-five-years-of-research-on.html> (accessed 17 July 2012).

KALLIO, T. J., & NORDBERG, P. (2006). The Evolution of Organizations and Natural Environment Discourse: Some Critical Remarks. *Organization & Environment*, 19, 439-457.

KING, A. A. & LENOX, M. (2000). Industry self-regulation without sanctions: the chemical industry's Responsible Care program. *Academy of Management Journal*, 43, 698–716.

LYNCH, M.J. & STRETESKY, P. (2003). The Meaning of Green: Towards a Clarification of the Term Green and Its Meaning for the Development of a Green Criminology. *Theoretical Criminology*, 7(2), pp.217-238.

LYNCH, M. J. & STRETSKY, P. B. (2003), The meaning of green: Contrasting criminological perspectives, *Green Criminology*, pp.507-528.

MEUER, J. & FISS, P. C., (2020). Qualitative Comparative Analysis in Business and Management Research, (oxfordre.com/business). (c) Oxford University Press USA, <https://static1.squarespace.com/static/602e9115cafb1a24216985bb/t/6040f232bbcd-3b445625c2eb/1614869055459/Meuer+%26+Fiss+O-RE+2020.pdf> / <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1086026619850180?journalCode=oaec>

MAZUR, B. & WALCZYNA, A. (2020). Bridging Sustainable Human Resource Management and Corporate Sustainability, *Sustainability*, 12/21, 8987-9007.

MEADOWS, D.H., MEADOWS, D.L., RANDERS, J. & BEHRENS III, W.W. (1972). *The limits to growth*. New York: Universe Books.

MEADOWS, D.H., MEADOWS, D.L. & RANDERS, J. (1992). Beyond the limits: Global collapse or a sustainable future. Earthscan publications.

MEADOWS, D.H., MEADOWS, D.L. & RANDERS, J. (2004). *Limits to growth: The 30-year update*. Chelsea Green Publishing.

MILNE, M. J., BALL, A. & GRAY, R. (2008). W(h)ither ecology? The triple bottom line, the Global Reporting Initiative, and the institutionalization of corporate sustainability reporting'. Paper presented to the American Accounting Association, Anaheim, August https://www.researchgate.net/publication/283117022_Whither_Ecology_The_Triple_Bottom_Line_the_Global_Reporting_Initiative_and_Corporate_Sustainability_Reporting

- NILSSON, M. & PERSSON, Å. (2012). Can Earth System Interactions be Governed? Governance Functions for Linking Climate Change Mitigation with Land Use, Freshwater and Biodiversity Protection. *Ecological Economics*, 75, 61–71.
- OSTROM, E., BURGER, J., FIELD, C. B., NORGAARD, R. B. & POLICANSKY, D. (1999). Revisiting the commons: local lessons, global challenges. *Science*, 284, 278–82.
- ROCKSTRÖM, J vd. (2009a). A safe operating space for humanity." *Nature* 461: 472-475.
- ROCKSTRÖM, J vd. (2004). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461: 472-475.
- SHRIVASTAVA, P. (1995). The role of corporations in achieving ecological sustainability. *Academy of Management Review*, 20(4), s. 936-960.
- TEKİN, B. (2023), Kurumsal Sürdürülebilirlik ile Hizmet Kalitesi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Oda ve Borsalar Üzerine Bir Uygulama, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- WALKER, H., DI SISTO, L., & MCBAIN, D. (2008). Drivers and barriers to environmental supply chain management practices: Lessons from the public and private sectors. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 14(1), 69-85.
- WALKER, J. M., (2002), *The Protein Protocols Handbook*, 2.edition, Humana Press, Totowa, New Jersey
- WACKERNAGEL, M. & REES, W. (1998), *Our ecological footprint: reducing human impact on the earth*, New society publishers, 1998/7/1
- WHITEMAN, G., WALKER, B. & PEREGO, P. (2012). Planetary Boundaries: Ecological Foundations for Corporate Sustainability, *Journal of Management Studies*, <https://shorturl.at/IKQVa>
- WRIGHT, C. & NYBERG, D. (2015), *Climate Change, Capitalism, and Corporations*, Cambridge University Press.
- <https://www.clubofrome.org/publication/the-limits-to-growth/>
- <https://www.stockholmresilience.org/>
- <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>
- <https://eco-act.com/transformation/planetary-boundaries-businesses/>
- <https://transitiontaskforce.net/>
- CSR, <https://shorturl.at/hrN24>
- IFRS, <https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/>
- KPMG <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/03/sustainability-reporting-strategic-direction.html>
- <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/10/10/navigating-the-esg-landscape-comparison-of-the-big-three-disclosure-proposals/>
- <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/10/10/navigating-the-esg-landscape-comparison-of-the-big-three-disclosure-proposals/>
- <https://www.valuereportingfoundation.org/wp-content/uploads/2021/07/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>
- <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/eb054798/full/html>
- <http://www.skdturkiye.org/files/yayin/reporting-matters-turkiye-2021-raporu.pdf>
- <https://www.wwf.org.tr/?2340/IPCC5degerlendirme-raporuaciklandi>
- <https://www.oecd.org/sd-roundtable/papersandpublications/The%20Evolution%20of%20Corporate%20Reporting%20for%20Integrated%20Performance.pdf>
- <https://asianbondsonline.adb.org/green-bonds/pdf/How%20to%20Issue%20Guide%20English%20FINAL%20PRINT.pdf>
- <https://www.mbie.govt.nz/dmsdocument/15110-international-developments-in-sustainability-reporting-pdf>
- <https://novisto.com/list-esg-reporting-framework-standard/>